

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

НЕОСЕМАНТИЗМИ В МОВІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»

студентки IV курсу

галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,

спеціальності 035 «Філологія»,

спеціалізації 035.01 «Українська мова і

література», ОПП «Українська і

англійська мови: переклад та

редагування»

Єлизавети Олексіївни ТКАЧЕНКО

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри української

мови та прикладної лінгвістики

Оксана МАЦЬКО

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри

української мови та прикладної лінгвістики

№ 16 від 11 червня 2025 року

завідувач кафедри

к.філол.н., доц. **Сергій РІЗНИК**

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота «Неосемантизми в мові засобів масової інформації» присвячена дослідженню особливостей використання неосемантизмів, посталих унаслідок кризових періодів останніх 5 років, за їхнім функціонуванням та стильовою належністю в ЗМІ. Актуальність роботи зумовлена необхідністю відстеження змін у лексичному складі української мови в умовах соціальних криз і недостатнім вивченням уживання неосемантизмів у медіа-комунікаціях. Дослідження проводилося на матеріалі українських і міжнародних новинних сайтів й авторитетних телеграм-каналів. Для досягнення мети було виконано низку завдань, зокрема проаналізовано теоретичні основи неосемантизації, розроблено класифікацію новинних ресурсів за ступенем офіційності та належністю до стилів, виявлено найпродуктивніші способи творення неолексем, описано їхню функціональну спрямованість і проведено опитування серед українців щодо активності засвоєння неолексем. Під час дослідження були використані методи спостереження, синтезу, аналізу та порівняння.

Робота складається з двох розділів: у першому розділі розглянуто особливості розвитку лексичного складу української мови в кризові періоди, проаналізовано сфери вживання фахової лексики, термінів і професіоналізмів, окреслено чинники появи неолексем, висвітлено роль пандемії і російсько-української війни в процесі неосемантизації; у другому розділі встановлено найпродуктивніші способи творення неосемантизмів, окреслено їхні основні функції, за результатами опитування встановлено активне засвоєння нових лексем українцями.

Ключові слова: неосемантизми, новинні сайти, телеграм-канали, функціонально-стилістичні особливості, пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення.

ABSTRACT

The qualification thesis ‘Neosemantisms in the language of the mass media’ is devoted to the study of the peculiarities of the use of neosemantisms that have developed as a result of the crisis periods of the last 5 years, in terms of their functioning and style in the media. The relevance of the work is due to the need to monitor changes in the lexical composition of the Ukrainian language in the context of social crises and the insufficient study of the use of neosemantisms in media communications. The study was conducted on the basis of Ukrainian and international news websites and prestigious telegram channels. To achieve the goal, a number of tasks were performed, including analysing the theoretical foundations of neosemantisation, developing a classification of news resources by the degree of formality and belonging to styles, identifying the most productive ways of creating neolexemes, describing their functionality, and conducting a survey among Ukrainians on the activity of neolexeme usage. The methods of observation, synthesis, analysis and comparison were used in the study.

The work consists of two sections: the first section examines the peculiarities of the development of the lexical composition of the Ukrainian language in times of crisis, analyses the spheres of use of professional vocabulary, terms and professionalisms, outlines the factors of neolexemes, highlights the role of the pandemic and the Russian-Ukrainian war in the process of neosemantisation; the second section identifies the most productive ways of creating neosemantisms, outlines their main functions, and, based on the results of a survey, establishes the active acquisition of new lexemes by Ukrainians.

Keywords: neosemantisms, news sites, telegram channels, functional and stylistic features, COVID-19 pandemic, full-scale invasion.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОСЕМАНТИЗАЦІЇ.....	7
1.1. Лексика кризових періодів.....	7
1.2. Неосемантизація як різновид процесу неологізації.....	11
РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ НЕОСЕМАНТИЗМІВ У ЗМІ.....	17
2.1. Ковідні неосемантизми в українських новинних сайтах.....	17
2.2. Неосемантизми повномасштабного вторгнення в українських телеграм-каналах.....	28
2.3. Опитування щодо широти вживання неосемантизмів серед українців....	40
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	48
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

Поповнення лексичного складу української мови є динамічним явищем. На виникнення нових слів і переосмислення вже наявних понять впливають як внутрішньомовні чинники, так і позамовні. Часто на появу неологізмів впливають суспільно-політичні, економічні та культурні зміни. Останні 5 років були насичені новими викликами для українців. Пандемія коронавірусу 2020–2023 років, повномасштабне вторгнення значно позначилися на поглядах і свідомості українців, тому словник поповнився новими лексемами, зокрема вже наявні поняття набули нових значень у контексті COVID-19 та війни. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у вчасному й правдивому інформуванні громадян, боротьбі з фейками, російськими нарративами, а також у поширенні достовірних даних про перебіг війни всьому світові. Станом на серпень 2020 року, за дослідженням Gradus Research, інформаційними інтернет-ресурсами користувалося 62% українців [13]. Під час пандемії коронавірусу новинні сайти найшвидше висвітлювали актуальну інформацію й активно реагували на появу новотворів в українській мові. За результатами щорічного дослідження USAID-Internews «Українські медіа, ставлення та довіра у 2023 році», українці переважно поклалися на телеграм-канали для отримання новин. У 2021 році лише 21% українців дізнавалися про нові події через цей месенджер, проте після 24 лютого 2022 року кількість користувачів, що дізнаються про новини в такий спосіб, зросла до 60%, а станом на 2023 рік 72% українців були читачами новинних телеграм-каналів. У липні 2024 року Громадянська мережа «ОПОРА» поділилася результатами дослідження й підтвердила лідерство телеграму в українському медіапросторі – 78,1% дізнаються новини в цьому застосунку [36]. Через те що зараз телеграм-канали є одним з основних джерел актуальної інформації, вони найшвидше впроваджують неолексеми під час написання публікацій.

Актуальність: На сьогодні функціонально-стилістичний аспект неосемантизмів значною мірою досліджений та науково описаний, проте залежність вживання неолексем від стилів і ступеню офіційності, а також

використання неосемантизмів у месенджерах і новинних сайтах не є вивченим. Уважаємо, що необхідно періодично проводити дослідження, щоб виявляти нові лексеми, аналізувати їхні причини появи, функціонування в мові та перспективи їхнього вживання.

Об'єкт дослідження: тексти новинних повідомлень, опубліковані за час пандемії коронавірусу, а також повномасштабного вторгнення росії на територію України.

Предмет дослідження: неосемантизми часів COVID-19 на матеріалі міжнародних, всеукраїнських і місцевих новинних сайтів: «Укрінформ», «ТСН.ua», «24 канал», «BBC NEWS Україна», «Вежа», «Знаї.ua», «Національна спілка журналістів України», «Podrobnosti.ua» і «Конкурент» за період 2020–2023 років; неосемантизми військової тематики на матеріалі українських популярних новинних телеграм-каналах: «Міністерство оборони України», «ТСН-новини / ТСН.ua», «Лачен пише», «InformNapalm» за період 2022–2024 років.

Мета: з'ясувати функціональні та стильові особливості вживання неосемантизмів COVID-19 та повномасштабного вторгнення в медіа.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі **завдання:**

- 1) проаналізувати теоретичні відомості специфіки неосемантизації лексики в кризові періоди;
- 2) визначити та класифікувати популярні новинні сайти та телеграм-канали за ступенем офіційності, належністю до стилів, підстилів;
- 3) виокремити способи творення і з'ясувати функціональне навантаження новотворів у текстах новинних сайтів;
- 4) дослідити широту вживання неосемантизмів останніх 5 років шляхом опитування.

Робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), загальних висновків, списку використаної літератури та джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОСЕМАНТИЗАЦІЇ

1.1. Лексика кризових періодів

Розвиток мовної системи – це динамічний процес. Зокрема, у лексичній підсистемі як зникають старі, так і з'являються нові слова. Це твердження можна проілюструвати словами польського класика мовознавства І. О. Бодуена де Куртене, який підкреслював, що «у мові, як і загалом у природі, все живе, все рухається, все змінюється. Спокій, зупинка, застій – так лише здається...». Під впливом екстралінгвальних чинників на формування мовної картини світу нації активно змінюється лексика [3, с. 349]¹.

Словниковий склад української мови можна досліджувати за сферами вживання. Загальноприйнятим є поділ на загальноновживану та спеціальну лексику. Загальноновживані слова використовують усі носії літературної мови, вона належить до активного словника. Спеціальна лексика обмежується певною сферою побутування, має територіальні чи соціальні особливості й належить до пасивного словника української мови, тож її функціонування залежить від стилістичної специфіки тексту. До лексики обмеженого вживання належать діалектизми, професіоналізми, жаргонізми, сленг, терміни та ін. [17, с. 28]

Професійна лексика охоплює одиниці, що безпосередньо стосуються певної професії або виду діяльності. Варто наголосити на різниці між професіоналізмами та термінами, адже вони різняться за ступенем абстракції (назви конкретних предметів переважають у професійній лексиці, назви абстрактних понять – у термінах); за ступенем соціальної відкритості (професіоналізми є більш відкритими для широкого загалу) [35, с. 111–112]. Професіоналізми можуть використовувати в неофіційному професійному спілкуванні, але в професійних документах та офіційному усному мовленні не є нормативними. До речі, далеко не кожен термін має відповідник-професіоналізм. Важливо зазначити, що професіоналізми

---

¹ Джерело подане російською мовою через відсутність перекладу українською та англійською мовами.

посідають проміжне місце між вузькоспеціальною термінологією та професійним жаргоном [35, с. 111–112].

Лексика обмеженого вживання була об'єктом дослідження багатьох українських мовознавців. Зокрема, П. Ю. Гриценко [10] та С. Я. Єрмоленко [14] досліджували українську діалектну мову, проблеми взаємодії діалектів і літературної мови та ін. Професійну лексику вивчав В. О. Винник [5], а В. В. Балабін [2] досліджував особливості сленгу. Просторіччя як структурно–функціональне явище аналізувала у свої працях Л. А. Коробчинська [24].

Особливу увагу привертає функціонування української військової лексики, адже цей пласт словника цікавий з різних поглядів: етимології, семантики, номінативних особливостей, словотвірних характеристик, стилістичних параметрів та ін. Незважаючи на те що існують деякі дослідження, наприклад: А. І. Генсьорський [7], П. К. Ковалів [23], В. Й. Горобець [9], С. П. Гриценко [11], Б. З. Якимович [38, 39, 40], Т. І. Панько [27], окремої монографії дослідження військової лексики досі немає [26, с. 25].

У сучасній лінгвістиці є різні підходи до визначення ролі й місця військової лексики в системі української мови. Наприклад, Н. О. Яценко вважає, що така лексика утворює фахову підсистему, адже спрямована на однозначну та безпечну комунікацію у відповідній фаховій галузі для порозуміння між фахівцями [42, с. 17].

У фахових субмов є власні традиції, які склалися історично, тому кожна з них виявляє притаманні лише їй особливості, пов'язані не лише з фахом, а й із мовним вираженням. У лінгвістичній літературі можемо знайти такі ознаки фахової мови:

- 1) тісний зв'язок із певною науковою галуззю;
- 2) специфічний набір мовних одиниць;
- 3) вибір і використання мовних структур загальноновживаної лексики в межах фахової мови;

- 4) дотримання норм літературної мови на рівні морфології, лексики, синтаксису й організації тексту;
- 5) міжрегіональний характер фахових мов;
- 6) наявність усної та писемної форм.

Фаховій мові властива наявність фахової лексики, спеціальної норми вибору, застосування й частотність загальномовних і граматичних засобів. Переважно фахові мови виконують такі дві основні функції:

- 1) функція позначення вузькопрофесійних спеціальних понять і систем понять (предметів, ознак, дій, процесів);
- 2) функція найменування загальновідомих понять, що надає їм підвищеної виразності, експресивності, емоційності [8, с. 17].

В. В. Балабін переконаний, що військова лексика є особливим видом спеціальної лексики, бо перебуває на перетині офіційно-ділового й науково-технічного стилів через специфічну комунікативно-функціональну спрямованість [1, с. 254]. Проаналізувавши різні погляди щодо військової лексики в системі української мови, «визначатимемо військову лексику як сукупність моногалузевих і полігалузевих спеціальних простих й аналітичних найменувань, які позначають поняття та реалії військової сфери й утворюють відповідну фахову підсистему» [26, с. 26].

За функціональним критерієм диференціації складників військової лексики деякі дослідники поділяють лексеми на міжгалузеві, загальнонаукові, загальновійськові та вузькогалузеві. Як бачимо, функціональний критерій передбачає поділ лексичних одиниць залежно від сфер функціонування в загальному лексико-семантичному полі військової лексики [26, с. 35]. Класифікацію на підставі функціонального критерію підтримують більшість дослідників: В. В. Балабін [1], Д. В. Василенко [4], Я. П. Яремко [41]. За принципом функціонування військової лексики в мові військових науковці виокремлюють такі різновиди:

- 1) військова спеціальна лексика (термінологія й номенклатура), що охоплює всю сукупність різних військових термінів;

2) військова нетермінологічна лексика, до якої належать різні соціально-функціональні класи слів, що використовуються в професійному військовому спілкуванні та є стилістичними відповідниками до військових термінів (професіоналізми, жаргонізми, сленг) [1, 4].

У лінгвістиці немає одностайної позиції щодо диференціації військової лексики на термінологічну чи нетермінологічну, обмеженого чи необмеженого вживання [26, с. 36].

Для того щоб стверджувати, що слово чи словосполучення є військовим терміном, відповідне спеціальне найменування має співвідноситися з військовим поняттям і мати сему «бойовий», «військовий». Військовий термін має бути кодифікований у словниках військової лексики і вживатися в текстах офіційного характеру, наприклад: у військових наказах, доктринах, стратегіях, тактиках. Під нетермінологічною військовою лексикою розуміють соціально-функціональні класи слів, а саме: соціальні діалектизми [26, с. 40].

До військової нетермінологічної лексики зараховуємо різні соціально-функціональні класи слів, які використовують військові в професійному середовищі [26, с. 40].

Таким чином, розвиток мовної системи, зокрема лексичної підсистеми, є динамічним процесом. Вказано, що лексичний склад української мови складається із загальноновживаної та спеціальної лексики, кожна з яких має свої особливості. Враховано, що професійна лексика є ширшим поняттям і включає професіоналізми та терміни, що різняться за стильовими особливостями. Військова лексика як особливий вид спеціальної лексики потребує подальшого дослідження для кращого розуміння її ролі та місця в системі української мови. Зазначено різні ознаки фахової мови та класифікації військової лексики.

1.2. Неосемантизація як різновид процесу неологізації

Нові слова, словосполучення та фразеологізми, які з'являються у мові, входять до пасивної лексики, але це тимчасово: щойно певний неологізм набуде популярності й закріпиться у свідомості людей, це поняття сприйматиметься вже як загальноживане й увійде в активну лексику. Не закріплюються ті неологізми, які є чужорідними для фонетичної, лексичної, граматичної підсистем мови [34, с. 78]. В українському мовознавстві неологізми розрізняють за такими критеріями: часовим (коли з'явилися в мові), рівнем засвоєння їх мовною системою й ступенем поширення в мові. Нововведення можуть бути на різних мовних рівнях – фонетичному, лексичному, граматичному, синтаксичному; стосуються також сфер функціонування мови, мовних норм і засад кодифікації мовних одиниць, їх сприйняття й оцінювання мовцями. У зв'язку з цим виділяють інновації різних видів: лексичні, словотвірні, стилістичні, граматичні (морфологічні та синтаксичні), орфографічні та орфоепічні. Неологізмами називають мовні одиниці, що зазнали інновацій саме в лексиці. Нововведення можна класифікувати й за статусом у мові залежно від джерел, способів і засобів оновлення. Наприклад, словотвірні інновації розмежовують на неооснови, неоформанти, нові моделі словотворення. Серед лексичних інновацій виділяють нові запозичення (неозапозичення), нові похідні слова (новотвори), нові значення вже наявних слів (неосемантизми) [19]. Лінгвісти виокремлюють власне неологізми (нова форма й зміст), трансномінації (форма нова, проте значення передавалося вже іншою наявною формою), семантичні інновації (нове значення, що позначалося вже наявною формою). За способом творення неологізми класифікують так: фонологічні (їх створили з окремих звуків), семантичні, синтаксичні (розмежовуються на морфологічні та фразеологічні) і запозичення [22, с. 231]. Перш за все саме оновлення в лексиці привертають увагу дослідників мовної динаміки, адже лексикон найоперативніше «реагує» на зміни в суспільному житті та відкриває перспективи для вивчення нововведень в інших складниках мовної діяльності спільноти [19].

Крім цього, фахівці визначили критерії відбору неологізмів. Наприклад, Н. З. Котелова у своїх роботах розкриває поняття новизни лексичних одиниць, пов'язуючи його із просторово-часовим критерієм: спільним для всіх інновацій є «своєрідна маркованість часом, яка тягне за собою відому незвичність, свіжість на тлі звичних мовних форм, маловідомість (або невідомість) у широкому вживанні» [22, с. 231]. За Є. А. Карпіловською, ще одним критерієм новизни є стабілізаційний. Дослідниця пропонує поняття «функціональний потенціал інновацій» (ФПІ), що є сумарним показником кількості й потужності парадигматичних, синтагматичних, епідигматичних відношень інновацій з іншими, старими й новими, номінаціями в словнику й тексті [18].

Особливу увагу варто приділити визначенню функцій неологізмів. Л. В. Підкамінна виділяє 6 стилістичних функцій у сучасних українських медіа:

- 1) номінативно-експресивна (називання нового поняття в такий спосіб, щоб показати своє ставлення та вплинути на сприйняття реципієнта);
- 2) емотивно-оцінна (використання неологізму, щоб оцінити явища та передати емоції, нав'язуючи власне ставлення читачу);
- 3) субстантивна (замість доречного в певному контексті українського слова використання іншомовного неологізму, щоб вплинути на реципієнта);
- 4) характерологічна (неологізм-характеристика або неологізм-прикладка);
- 5) інтегративна (вживання неологізму, що належить до безеквівалентної лексики, може бути замінений тільки описово);
- 6) соціально-комунікативна (слова, що належали до лексики обмеженого вживання та активізувалися у сфері загального вжитку) [28, с. 148–149].

В епоху глобалізації особлива увага лінгвістів прикута до ефективних способів мови зберігати своє «національне обличчя», а отже, внутрішні ресурси словотворення, «випрацьовані в системі української мови на різних етапах її розвитку» [20, с. 17]. З огляду на це важливо виділити явище неосемантизації, тобто оновлення семантики слова.

Окремо варто схарактеризувати термін «неосемантизм». Він ще не усталився в лінгвістичній традиції східнослов'янських мов, проте дослідники

вважають, що неосемантизм – різновид неологізма, який має нове значення, що з’явилося внаслідок семантичної деривації [22, с. 18]. Зокрема на збагачення новим значенням семантичної парадигми вже відомого слова вказує О. О. Тараненко: неологізми поділяються на власне лексичні й семантичні [4]. Представники ж західнослов’янської лінгвістичної традиції активно використовують термін «неосемантизми», а також класифікують їх за джерелом походження та способом творення. Можемо спиратися на таке визначення: неосемантизми – «це лексеми, які є результатом внутрішнього, семантичного словотворення, в яких уже наявною формою передане нове значення» [22, с. 241]. Наприклад, розширення семантичного обсягу прикметника «зелений», що первинно позначав колір, проте зараз ще трапляється в значенні «екологічно чистий» – «зелені» технології.

Щоб з’ясувати природу неосемантизації, її тип і джерела, потрібно дослідити, як створювалося нове значення слова. Якщо порівняти неосемантизми, які подають неологічні словники, то можна простежити, що вони набули своїх нових значень по-різному [31]. Зважаючи на це, за словником нової лексики «Активні ресурси сучасної української номінації», залежно від способу творення виокремлюють 3 типи неосемантизмів:

- 1) семантичні деривати (з’явилися у мові внаслідок семантичного словотворення в межах уже відомого слова);
- 2) приховані новозапозичення (становлять нове значення раніше адаптованого іншомовного слова, запозичене в тій же формі, від того ж або й іншого прототипу з тієї ж або з іншої мови-джерела);
- 3) новотвори, які постали завдяки повторному використанню тієї ж словотвірної моделі для позначення нового поняття (повторне створення вже наявної форми для нового значення) [21].

І. А. Самойлова на матеріалі неологізмів 70–90-х років ХХ ст. досліджувала процеси семантичної деривації в лексиці сучасної української літературної мови. За її спостереженнями наприкінці ХХ ст. побутувало 2 погляди на явище лексико-семантичної деривації:

- 1) як утворення омонімів внаслідок розпаду багатозначного слова (В. О. Горпинич, І. І. Ковалик);
- 2) як процес формування нових значень слів, що призводить до розширення семантичної структури слова (А. П. Грищенко, Д. М. Шмельов, С. Д. Кацнельсон, Ю. Д. Апресян) [29].

На думку М. П. Кочергана, ці два процеси відрізняються тільки в діяхронії, де вони є різними шляхами утворення того самого явища, а синхронний зріз не показує відмінностей між ними [25, с. 18]. Проте в статті Ю. О. Цигвінцевої (Вознюк) «Способи неосемантизації сучасної української лексики» пропонується розглядати ці два шляхи як різні види неосемантизації [31]. Крім цього, польський дослідник А. Марковський кваліфікує приховані запозичення чужосемантизмами, підкреслюючи взаємодію питомого й запозиченого ресурсів оновлення лексикону. Через те що часто джерелом появи таких неосемантизмів є саме англійська мова, учений уводить термін «англосемантизм» [43, 102].

За В. В. Жайворонком, мовні інновації з'являються з кількох причин: «Або з'явилася потреба в слові, знакові нового поняття (яке саме по собі і потреба в якому завжди передуює слову), або постала необхідність поповнення того чи іншого семантичного поля новою чи оновленою функціональною одиницею, або ж новий (додатковий чи оновлений) зміст старого поняття (тобто нова семема) вимагає нової форми, отже, нового слова» [15, с. 35].

Питання розвитку лексичного складу мови кінця ХХ ст. й почасті ХХІ ст., включаючи словотвірні семантичні, стилістичні та інші особливості, вивчали такі мовознавці, як: О. А. Стишов, К. Г. Городенська, Є. А. Карпіловська, Б. М. Ажнюк, Л. І. Мацько, Л. О. Ставицька, М. Л. Бондар, Д. Х. Баранник, Н. Ф. Клименко та ін.

По-перше, можна виокремити екстралінгвальний чинник. За останні 5 років українці пережили не одне лихо, зокрема пандемію коронавірусу 2020–2023 років. COVID-19 значно змінив життя наших громадян в усіх сферах: робота, доходи, соціальна взаємодія, дозвілля, здоров'я. Багато малих

підприємств закрилося через «коронакризу», соціальне дистанціювання вплинуло на українську «сервісну економіку», українці значно рідше відпочивали поза межами дому, коронавірус вплинув на стан здоров'я, адже українці працювали та навчалися віддалено та вели малорухливий спосіб життя. Звичайно, COVID-19 вплинув на сферу туризму, адже наші громадяни стали значно рідше подорожувати, проте здійснювали більше покупок онлайн через служби доставки. Також коронавірус вплинув на соціальність людей: дистанціювання, уникання натовпів, обережність, нервозність [30]. Оскільки COVID-19 вплинув на всі сфери життя, широкого вжитку набула лексика, що позначала нові реалії українців. Крім пандемій, до екстралінгвальних чинників належать здобуття незалежності Україною, закріплення її позицій на міжнародній арені, створення та відновлення діяльності нових державних політичних, економічних та культурних установ. Тут доречно згадати й про такі ключові події в історії нашої незалежної держави, як: Помаранчева революція, Революція Гідності, анексія Криму Московією, початок війни у 2014, повномасштабне вторгнення Московії на територію України у 2022 році. Усі ці події вплинули та надалі впливають на підвищення національної свідомости й патріотизму в українських громадян, усвідомлення важливості української мови як державної та зростання її комунікативної потужності. Крім цього, покращується політична, наукова та культурна взаємодія українців з іншими національностями, науково-технічний розвиток [32, с. 13]. Російсько-українська війна, що досі триває на території нашої держави, докорінно змінила життя українців, як наслідок, «кількість неосемантизмів неухильно зростає та урізноманітнюється, заповнюючи номінативні лакуни, що постійно виникають, збагачуючи емоційно-експресивні засоби загальнонародної української мови» [33, с. 366].

По-друге, варто врахувати інтралінгвальні чинники, до яких належать системність української мови, що базується на взаємозумовленості її елементів, повернення до питомих структурних ознак національної мови, схильність до

інтеграції мовних елементів, принцип мовної економії, надання переваги більш емоційно-експресивним мовним формам [32, с. 13].

М. Г. Жулінська та О. Р. Круглій зауважують, що найпродуктивнішими неолексемами є саме ті, які пов'язані з описом та характеристикою ворога [16, с. 107]. Українці формують певні шаблони, щоб знизити стрес, висловити гнів щодо ворога і в такий спосіб висміяти його.

Таким чином, нові лексичні одиниці з часом набувають популярності й з пасивної переходять до активної лексики. Нововведення можуть бути на різних мовних рівнях. Неологізми класифікуються за часом появи, рівнем засвоєння мовною системою та ступенем поширення. Серед них виокремлюють нові запозичення, похідні слова та неосемантизми. Неосемантизми класифікуються на семантичні деривати, приховані новозапозичення та новотвори. Англійська мова часто є джерелом неосемантизмів, що вказує на взаємодію питомого й запозиченого лексичного матеріалу. Розвиток словника української мови зумовили як екстралінгвальні, так і інтралінгвальні чинники. До позамовних належить пандемія коронавірусу, що змінила докорінно спосіб життя українців, а також політичні та історичні події, які суттєво вплинули на національну свідомість українців та наголосили на значущості української мови в цілому. Значною мірою на поповнення українського словника вплинула й впливає російсько-українська війна. Можна стверджувати, що за останні 5 років це найгостріші періоди, що зумовили найактивніші процеси неосемантизації у сферах, які пов'язані з тематикою COVID-19 та війни. Внутрішньомовні чинники включають повернення до питомих структурних ознак і лексичних одиниць та інші явища. Усі ці фактори сприяють зростанню кількості неосемантизмів, що відображають сучасні реалії українців.

РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ НЕОСЕМАНТИЗМІВ У ЗМІ

2.1. Ковідні неосемантизми в українських новинних сайтах

У грудні 2019 року світ сколихнула новина про те, що в м. Ухань, КНР, виявили коронавірус. 3 березня 2020 року Україна оголосила про перший підтверджений випадок COVID-19. 11 березня 2020 року Кабмін запровадив карантин в Україні, ВООЗ визнала коронавірус пандемією. Оскільки сайти були одним з найпопулярніших джерел новин на той час, ми проаналізували неосемантизми коронавірусу саме на матеріалі міжнародних, всеукраїнських і місцевих новинних сайтів. Ми розподілили їх на категорії за ступенем офіційності – офіційний, напівофіційний, неофіційний. Критеріями, за якими розподіляли канали, є статус автора, ретельність відбору контенту для публікації, подання новини.

По-перше, ми обрали «Укрінформ», що працює з 1918 року та в рейтингу 100 новинних сайтів посів 19 місце в 2021 році. Це джерело щодня публікує понад 300 новин, ексклюзивні коментарі та інтерв'ю, а також інфографіку та фоторепортажі. Ми визначили, що ведення контенту належить до медійного стилю, інформаційного підстилю, адже новини подаються лаконічно, без емоцій та містять цитати, цифри, статистику. «Укрінформ» – це державне національне інформаційне агентство, тож є офіційним новинним сайтом.

По-друге, у своєму дослідженні ми простежили наявність ковідних неосемантизмів на сайті «ТСН.ua», що розпочав свою роботу у 2007 році та посів 7 місце зі 100 найпопулярніших новинних сайтів у 2021 році. Його мета – стати найбільшим новинним інтернет-ресурсом України, де читач може знайти для себе будь-яку інформацію швидко та в доступному форматі. Ми визначили, що ведення контенту належить до медійного стилю, інформаційного підстилю, адже «ТСН.ua» орієнтується на широку аудиторію, часто додає елементи оцінювання та драматичності. Зважаючи на поєднання емоційності та інформативності, правдивості інформації, можемо назвати «ТСН.ua» напівофіційним.

По-третє, нашу увагу привернуло інтернет-видання «24 канал», що працює з 2008 року та, за даними Gemius та Kantar CMeter, було визнаним найпопулярнішим інформаційним сайтом у 2020 році. Ціль «24 каналу» – оперативно та об’єктивно інформувати читачів про головні новини України й світу. Ми визначили, що ведення контенту належить до медійного стилю, інформаційно-аналітичного підстилю, адже «24 канал» публікує новини стримано й доповнює аналітикою, авторськими розслідуваннями та коментарями експертів. Уважаємо це ЗМІ напівофіційним, адже воно не є державним.

По-четверте, для дослідження ми обрали сайт-представника міжнародного ЗМІ «BBC NEWS Україна», що був запущений в роботу з 2011 року. «BBC NEWS Україна» прагне до точної, неупередженої, незалежної та справедливої журналістики. Видання стверджує: «Довіра аудиторії – основа нашої роботи». Ми визначили, що ведення контенту належить до медійного стилю, інформаційно підстилю, бо «BBC NEWS Україна» повідомляє новини нейтрально, об’єктивно та без зайвої емоційності. Це медіа не залежить від уряду, є напівофіційним.

По-п’яте, ми простежили наявність неосемантизмів у локальному цифровому медіа Вінниці «Вежа», яке з’явилося у 2016 році та стало одним з найвпливовіших в регіоні. Його мета – створювати інформаційну екосистему Вінниці, надавати достовірну інформацію з конкретними фактами, уникаючи маніпуляцій. Ми визначили, що ведення контенту належить до медійного стилю, інформаційно підстилю, бо «Вежа» повідомляє новини в стриманому тоні, без оцінок та емоцій з боку автора. Уважаємо цей місцевий новинний сайт напівофіційним, адже автори не є представниками влади чи наближеними до них, а «Вежа» – незалежна та некомерційна компанія.

Також для деяких прикладів ми використовували такі новинні сайти, як: «Znaj.ua», «Національна спілка журналістів України», «Podrobnosti.ua» і «Конкурент».

Усього ми зібрали з новинних сайтів 15 лексем, що набули нового значення з епідемією коронавірусу в Україні. Так до карантину шашличниками були ті, хто смажив м'ясо, нанизане на рожен, зі шматочками цибулі. Навесні ж 2020 року, коли заборонялося відвідувати дитячі та спортивні майданчики, а також потрібно було обов'язково перебувати в громадських місцях у масці або респіраторі, українці, що мають традицію смажити шашлики з появою сонця, нехтували заборонами й застереженнями. Наприклад, 29 березня 2020 року з'явилася новина за редакції Ірини Марченко на сайті «Znaj.ua»: *«За його словами, тепер «шашличників» відстежуватимуть поліцейські патрулі. Порушників заборони чекає штраф від 17 до 34 тисяч гривень»* [[Киян позбавили шашликів через карантин – ЗНАЙ ЮА](#)]. Новотвор «шашличники» виконує емотивно-оцінну та характерологічну функції. Також відому фразу «Усе буде Україна» української патріотки Олени Степової, що вперше з'явилася в її дописах 2014 року, переробили на *«Усе буде шашлик»*, запевняючи українців, що якщо вони трохи відкладуть пікніки заради безпеки, усе буде добре й можна буде смажити шашлики. 6 квітня 2020 року головна редакторка «Таврії» звернулася до глядачів і читачів: *«Бережіть себе і своїх близьких. І тоді у нас все буде «шашлик»* [[Правила поведінки на карантині: пояснюємо на прикладі шашликів – НСЖУ](#)]. *«Усе буде шашлик»* виконує емотивно-оцінну функцію, адже через вже знайоме «Усе буде Україна» у новій інтерпретації показали оптимістичний погляд та дали надію на завершення коронавірусу.

До пандемії *тисячею* називали число 10 купюр по 100 грн, а з 19 грудня 2021 року популяризувалося словосполучення *«ковідна тисяча»*, метою якої було стимулювати громадян до вакцинації та підтримати сектори економіки, що постраждали від карантинних обмежень. Тут семантичний дериват *«тисяча»* набув нового значення – фінансова допомога від держави. *Ковідна тисяча* виконувала номінативну функцію. «ТСН.ua» 2 березня 2022 року зазначили: *««Ковідну» тисячу повністю вакцинованим громадянам України можна витратити на будь-які продукти чи товари, де приймають розрахунок картою»* [https://t.me/ТСН_channel/22231]. А на сайті «Укрінформу» 22 лютого

2022 року у вступі до статті було зазначено: *«Два місяці минуло від початку виплат «ковідної» тисячі за програмою «Підтримка українцям, які зробили повну вакцинацію проти COVID-19»* [[«Ковідна» тисяча: куди і як потратити залишок?](#)]. 30 січня 2022 року на сайті «Подобиці» розмістили публікацію з історією сім'ї з Києва, що вакцинувалася й отримала заохочення від держави: *«А список послуг і товарів, за які можна заплатити «ковідною тисячею» – розширюють»* [[«Ковідна тисяча»: як отримати кошти від держави та куди їх витратити? – podrobnosti.ua](#)].

Раніше слово *«маска»* здебільшого асоціювалося з косметичною та театральною сферою. Така накладка повторювала риси людського обличчя й використовувалася під час догляду за шкірою або гри акторів на сцені. З 2020 року це слово активізувалося у сфері загального вжитку, адже без цього засобу українці не виходили на вулиці. Цей неосемантизм виконував номінативно-експресивну та соціально-комунікативну функції та належав до семантичних дериватів. 3 грудня 2020 року на сайті «ТСН.ua» виклали статтю з рекомендаціями ВООЗ: *«Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) наголошує, що лише маска не може захистити від коронавірусної хвороби»* [[Захисні маски: коли, де і які носити – нові рекомендації ВООЗ – Коронавірус](#)]. На сайті 24 каналу 13 квітня 2020 року опублікували, як правильно користуватися засобами індивідуального захисту органів дихання: *«Перш за все варто розуміти, що звичайна медична маска не може захистити від вірусу»* [[Маски і респіратори від коронавірусу – як правильно користуватися](#)].

Дисидент – людина, що мислить інакше й не погоджується з політичною, релігійною системами або переконаннями, які панують у суспільстві. З поширенням коронавірусу це слово набуло нового значення – на позначення людей, що не вірили в те, що COVID-19 існує. Неологізм прикладкового типу *«ковід-дисидент»* виконував емотивно-оцінну, характерологічну та інтегративну функції, адже за допомогою нього передавали емоції, нав'язуючи власне сприйняття, давали характеристику через прикладку, а також використовували саме приховане новозапозичення *«дисидент»* через

відсутність власне українського відповідника. 26 грудня 2020 року на сайті «BBC NEWS Україна» опублікували статтю зі статистикою походження коронавірусу за версією українців: «З появою коронавірусу фанати *QAnon* і «ковід-дисиденти» (так називають тих, хто не вірить в існування коронавірусу або вважає, що проблема сильно перебільшена) стали вірними союзниками» [[Анатомія «ковід-дисидентства». Чому мільйони вірять у всесвітні змови – BBC NEWS Україна](#)]. 31 січня 2021 року на сайті «Вежа» з'явилася публікація з порадами від вінницької психологині, як взаємодіяти з людьми, що не вірять в існування COVID-19: «Зазвичай «ковід-дисиденти» сумніваються в необхідності карантинних обмежень, правил безпеки, самоізоляції» [[«Я не вірю у «корону»: психолог пояснює, чому люди бувають «колючками» і як говорити з іншими про безпеку – Вежа](#)].

Раніше **короною** називали дорогоцінний головний убір, що носили як символ монархічної влади. Потім цю прикрасу почали носити й звичайні люди, щоб відчувати впевненість та могутність, підкреслювати розкіш, славу й багатство. З появою COVID-19у **короною** почали називати коронавірус, адже під мікроскопом шипи на поверхні цього вірусу нагадували форму **корони**. Цей семантичний дериват виконував номінативно-експресивну функцію. 3 липня 2020 року на сайті «ТСН.ua» виклали історію житомирської журналістки, яка перехворіла на коронавірус: «Через два дні прийшов результат, який приголомшив: у мене «**корона**»!» [[Я хворіла на коронавірус COVID-19: історія журналістки Юлії Мельничук – Актуальна тема](#)]. 31 січня 2021 року «Вежа» публікує статтю із заголовком «Я не вірю у «**корону**»: психолог пояснює, чому люди бувають «колючками» і як говорити з іншими про безпеку» [[«Я не вірю у «корону»: психолог пояснює, чому люди бувають «колючками» і як говорити з іншими про безпеку – Вежа](#)].

До COVID-19 **намордники** позначали аксесуар, що закріплювався на пащі тварин з міркувань безпеки, а під час коронавірусу так почали називати зневажливо медичні маски, що захищали органи дихання. Цей семантичний дериват виконував емотивно-оцінну функцію. 29 грудня 2020 року

інформаційне агентство «Конкурент» написало про фейки 2020 року: «*Але є і більш екзотичні версії – наприклад, про те, що «намордники» потрібні світовому уряду, щоб позбавити людей індивідуальності і зробити їх більш покірними*» [[Як нам брехали про коронавірус: ТОП фейків 2020 року – Новини](#)]. 30 серпня 2020 року на сайті «24 каналу» опублікували інформацію про мітинги: «*Зніми намордник! Ти – людина, а не собака!*» закликає напис на задньому склі авто» [[Безмасковий режим: Чому біла маска діє як червона ганчірка на бика?](#)].

У доковідні часи слово «*самоізоляція*» не було надто поширеним: подекуди вживалося в політичних контекстах у значенні уникання відносин чи контактів. Під час коронавірусу це поняття набуло популярності як ефективний засіб, щоб запобігти поширенню хвороби. Це приховане новозапозичення виконувало соціально-комунікативну функцію. 12 травня 2020 року на сайті «ТСН.UA» повідомили, чи період *ізоляції* оплачуватиметься як лікарняний: «*В Україні перелік причин тимчасової непрацездатності розширили ізоляцією від COVID-19. Її оплачуватимуть як лікарняний*» [[В Україні самоізоляцію від COVID-19 оплачуватимуть як лікарняний – Гроші](#)]. 15 липня 2020 року 24 канал розповів, яких правил мають дотримуватися ті, хто контактував з хворими на COVID-19: «*Контактні особи людей, у яких виявили коронавірусну інфекцію, повинні дотримуватись правил самоізоляції впродовж 14 днів та здати тест на наявність SARS-CoV-2*» [[Контактні особи при коронавірус – хто це, правила самоізоляції](#)]. 7 лютого 2022 року на сайті «BBC NEWS Україна» сповістили про скорочення ізоляційного періоду: «*Для хворих на COVID-19 термін самоізоляції скоротили до 5 днів через коротший інкубаційний період омікрону, повідомили в міністерстві охорони здоров'я*» [[Самоізоляцію через ковід в Україні скоротили. Все через омікрон – BBC NEWS Україна](#)].

Звичне визначення *режиму* – умови та правила, необхідні для повноцінного функціонування будь-чого. Під час коронавірусу уряд України запровадив *масковий режим*, щоб запобігти поширенню хвороби, тобто приховане новозапозичення «*режим*» активізувалося у сфері загального вжитку

та виконувало номінативно-експресивну та соціально-комунікативну функції. У «ТСН.ua» є публікація за 16 червня 2021 року з перерахованими умовами для припинення *маскового режиму*: «Уряд в Україні від 16 червня встановив на всій території країни «зелений» рівень епідемічної небезпеки, яким послаблюється *масковий режим*» [[Карантин в Україні: за яких умов можна не одягати маску в людних місцях, пояснили у МОЗ – Україна](#)]. На 24 каналі було зазначено 14 вересня 2021 року, що громадський транспорт функціонуватиме навіть під час посиленого карантину: «Щодо пасажирів, то вимоги для них незмінні: *масковий режим*; соціальна дистанція» [[Масковий режим і дистанція: Шмигаль пояснив, що буде з транспортом під час посилення карантину – Україна новини – 24 Канал](#)]. 17 травня 2023 року Укрінформ повідомив українцям, що радить МОЗ після скасування карантину: «На рівні кожної області встановлюватимуться так звані «епідемічні пороги» (максимально допустимі рівні захворюваності), після досягнення яких на рівні областей, міст або громад запроваджуватимуться відповідні протиепідемічні заходи (закриття шкіл, впровадження *маскового режиму* тощо)» [[МОЗ рекомендуватиме масковий режим і після скасування карантину](#)].

Загалом слово «*зона*» означає територію, що має спільні риси. Це поняття траплялося в мистецьких, наукових та політичних контекстах, але під час коронавірусу в Україні з'явилися нові *зони* – червона, помаранчева, жовта та зелена. Вони маркували регіони кольорами залежно від рівня епіднебезпеки. Семантичний дериват «*зона*» виконував емотивно-оцінну функцію. У «Вежі» 29 квітня 2021 року повідомили, що ще 1 область перейшла в «жовту» *зону*: «Загалом до «жовтої» *зони* карантину віднесено сім областей: Вінницьку, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Одеську, Херсонську, Чернівецьку. «Жовтий» рівень діє як базовий на рівні всієї країни» [[Вінницька область потрапила до «жовтої» карантинної зони – МОЗ – Вежа](#)]. 7 травня 2021 року «ТСН.ua» повідомили: «В Україні з «червоної» *зони* від 7 травня вийшли Запорізька та Полтавська області» [[Червона зона в Україні – Запорізька та Полтавська області послаблюють локдаун – Ексклюзив ТСН](#)]. 27 жовтня 2021

року на сайті «BBC NEWS Україна» нагадали про заходи безпеки в «червоній» зоні: «Від 30 жовтня ще сім областей України переходять у «червону» зону» [[До червоної зони додали одразу сім областей – BBC NEWS Україна](#)].

Респіратор – прилад, що захищає органи дихання від шкідливих речовин, пилу тощо. Під час коронавірусу **респіратори** почали використовувати для захисту від вірусів, адже вони були ефективнішими за маски. Приховане новозапозичення **«респіратор»** виконувало інтегративну та соціально-комунікативну функції. На сайті «ТСН.іа» 3 квітня 2020 року розповіли, як зловмисник намагався вивезти **респіратори** до Європи: «Оперативники спецслужби встановили, що місцевий мешканець, попри обмеження, налагодив поставки **респіраторних масок** в одну із країн ЄС» [[СБУ блокувала незаконне вивезення до Європи десяти тисяч респіраторів – новини України – Україна](#)]. На 24 каналі 9 квітня 2020 року з'явилася інформація з рекомендаціями від Центру громадського здоров'я: «Медикам під час догляду за хворими на COVID-19 рекомендовано використовувати **респіратор** класу захисту не нижче FFP2» [[ЦГЗ пояснив кому потрібен респіратор та як його використовувати правильно – Новини здоров'я – Health 24](#)]. Укрінформ 29 вересня 2020 року написав про різницю між **респіраторами** та масками: «Значна частина людей їх одягає лише «для галочки» – тобто «носом назовні», але є й ті, хто запасасться **респіраторами**» [[COVID-19 наступає. Який захист обирати: маску чи респіратор?](#)].

Донедавна **сертифікатами** називали документ, що підтверджує той чи інший факт, зокрема **сертифікат** якості продукції чи послуг, **сертифікат** про рівень володіння мовою тощо. У 2021 році з'явилися **ковідні сертифікати**, які підтверджували факт того, що особа вакцинована. Це приховане новозапозичення виконувало номінативну функцію. У «Вежі» 11 травня 2021 року повідомили, коли почнуть діяти **сертифікати**: «За словами Степанова, запуск внутрішнього **ковідного сертифіката** буде супроводжуватися певними перевагами для його власників (за наявності зроблених тестів на COVID-19)» [[В Україні до 1 липня можуть запуснути «ковідні сертифікати» – Вежа](#)]. А 31

травня 2021 року на сайті «ТСН.ua» з'явилася новина: «*Країни-члени ЄС прийматимуть **сертифікати** про вакцинацію за умови, що щеплення було зроблене одним із схвалених препаратів*» [[«Ковідні сертифікати»: що це і коли їх отримають українці – Ексклюзив ТСН](#)]. 21 серпня 2021 року на 24 каналі зазначили, що сертифікати будуть доступні в застосунку «Дія»: «*Із 20 серпня Європейський Союз починає приймати українські електронні **сертифікати**, що містять інформацію про вакцинацію*» [[Незабаром кожен українець зможе завантажити COVID-сертифікат у смартфоні – Україна новини – 24 Канал](#)].

Обмеження – правила та настанови, які мають на меті поставити певні рамки, визначити максимальну кількість чогось або можливий ступінь дії, щоб уникнути чогось. Під час COVID-19 це слово розширило сфери вживання, адже з'явилася потреба поставити карантинні обмеження, щоб запобігти поширенню коронавірусу. Цей семантичний дериват виконував номінативну та соціально-комунікативну функції. У «BBC NEWS Україна» 14 грудня 2020 року повідомили, які нові заборони з'являться з 19 грудня: «*Уряд запровадив нові карантинні **обмеження**, які будуть діяти з 19 грудня*» [[Уряд запровадив нові карантинні обмеження. Список – BBC NEWS Україна](#)]. 4 липня 2020 року «ТСН» перевірів, як заклади дотримуються карантину: «*Українцям задоволення посидіти в барах і ресторанах доступне вже півтора тижня. Але є **обмеження** – до 10-ї вечора і з цілковитою заборонаю для кафе працювати вночі*» [[Карантинні обмеження: чи працюють кафе та ресторани після 22:00 – Київ](#)]. 14 вересня 2021 року 24 канал опублікував матеріал про кожну з карантинних зон: «*Про те, якими будуть нові карантинні **обмеження** та норми при різних рівнях епідеміологічної небезпеки, детально пояснили у Міністерстві охорони здоров'я*» [[Якими будуть нові карантинні обмеження у різних зонах: роз'яснення МОЗ – 24 Канал](#)].

Тест передбачає певне випробування для отримання результатів або вивчення процесів тощо. Раніше **тести** були більш популярні в науці, педагогіці, психології, соціології, також у медицині, коли потрібно було перевірити, чи в нормі певні показники в організмі, проте з появою

коронавірусу доводилося робити **тести** частіше, щоб підтвердити відсутність цієї хвороби. Це приховане новозапозичення виконувало номінативну та соціально-комунікативну функції. 17 березня 2020 року в «BBC NEWS Україна» розписали всі подробиці щодо алгоритму тестування: «**Тест** методом ПЛР роблять близько 5 годин плюс час на доставку матеріалів, бо такі лабораторії є лише у спеціально обладнаних лікарнях» [[Тести на коронавірус: питання і відповіді – BBC NEWS Україна](#)]. Укрінформ 29 квітня 2020 року виклали статтю, у якій йшлося про постачання **тестів** та їхні різновиди: «**Тести** методом полімерної ланцюгової реакції (ПЛР) фіксують присутність самого вірусу або його ДНК в організмі людини» [[Тест на COVID-19: кому, для чого, як застосовувати...](#)]. На сайті «Вежа» 18 січня 2021 року зазначили локації з адресами та вартість **тестів** на коронавірус у Вінниці: «В будь-якому випадку, за бажання зробити **тест** на COVID-19 без направлення лікаря, все ж радимо проконсультуватися з приводу того, який із **тестів** вам краще зробити...» [[Де у Вінниці роблять тест на COVID-19 і скільки це коштує – Вежа](#)].

Загалом **пакет** – пакунок для продуктів чи речей, але під час пандемії в **антиковідний пакет** входили маска, антисептики та рукавички. Це приховане новозапозичення виконувало номінативну функцію. 12 січня 2022 року на «ТСН.іа» розповіли про забезпечення медичних закладів усім необхідним: «**Контрактування на другий пакет** доступне всім закладам, які відповідають вимогам визначеним Національною службою здоров'я України» [[МОЗ змінило підходи до формування пакетів медичних послуг на надання допомоги пацієнтам з COVID – Україна](#)].

Етикет – правила поведінки, що прийняті в суспільстві. Після 2020 року з'явилося поняття **ковідного етикету** задля дотримання санітарних норм та підтримання безпечної соціальної взаємодії. Приховане новозапозичення «**ковідний етикет**» виконувало номінативно-експресивну та інтегративну функції. На сайті «Подробиці» 20 жовтня 2020 року опублікували статтю із заголовком «Карантинний **етикет**: як вберегтися від зараження коронавірусом

у реальному житті» [[Карантинний етикет: як вберегтися від зараження коронавірусом у реальному житті – podrobnosti.ua](https://podrobnosti.ua)].

Отже, поняття, що належали до лексики обмеженого вжитку або використовувалися лише в певних сферах, набули нового значення та стали широко вживатися серед українців з початком пандемії коронавірусу. Проаналізовані неолексеми можуть виконувати номінативно-експресивну, емотивно-оцінну, характерологічну, інтегративну та соціально-комунікативну функції. В інформаційному полі переважають приховані новозапозичення з англійської, французької, німецької мов. Крім цього, наявні новотвори, що виникли внаслідок створення вже наявної форми для нового значення, а також було виявлено семантичні деривати.

2.2. Неосемантизми повномасштабного вторгнення в українських телеграм-каналах

З початком повномасштабного вторгнення в українців з'явилася потреба називати реалії, що неочікувано стали частиною їхнього життя, принесли нові переживання та страхи, – виникли нові слова, активізувалася лексика війни в ЗМІ. Це спричинено тим, що увага не тільки українців, а й усього світу прикута до російсько-української війни. Оскільки телеграм-канали є одним з найпопулярніших джерел нової інформації, ми вирішили зробити дослідження неосемантизмів повномасштабного вторгнення саме на матеріалі новинних каналів у соціальній мережі «Телеграм». За основу було взято популярні телеграм-канали з великою аудиторією, які ми покласифікували за ступенем офіційності – офіційний, напівофіційний, неофіційний. Задля об'єктивності розподілу було взято такі критерії: статус автора, ретельність відбору контенту для публікації, подання новини.

По-перше, ми обрали телеграм-канал «Міністерство оборони України», що був створений 9 березня 2022 року, тобто на початку повномасштабного вторгнення. Саме там найбільше контенту, пов'язаного з військовою тематикою, і подано висловлення від офіційних осіб, зокрема Міністра оборони України, його заступника та інших. «Міністерство оборони України» є офіційним телеграм-каналом за всіма критеріями, зокрема через інформацію лише від офіційних осіб, подання контенту без авторського бачення, наприклад, допис за 30 травня 2024 року: *«Українські військові медики обмінялися досвідом із колегами з НАТО в Брюсселі»* [https://t.me/ministry_of_defense_ua/9603]. Ми визначили, що автори пишуть повідомлення в медійному стилі, адже він поєднує інформативну та сугестивну функції. Окрім цього, це телеграм-джерело відповідає інформаційному підстилю, а також надає покликання на інші ресурси інформаційного характеру, наприклад, на хроніку тижня від Міноборони за 2 червня 2024 року [<https://youtu.be/XkBD8CoU9hY?si=mOOmIxNE941QdYz5>]. Основна мета каналу – донести до підписників звіти щодо результативності роботи Міноборони, інформацію про здобутки, розробки, постачання зброї з

інших країн, важливість кожного структурного підрозділу на війні, офіційну статистику тощо.

По-друге, у своєму дослідженні ми вирішили простежити наявність неосемантизмів у телеграм-каналі «ТСН-новини / ТСН.ua», що був створений у квітні 2019 року та станом на 2 червня 2024 року володіє аудиторією в майже 69 тисяч читачів. Сама ж «Телевізійна Служба Новин» належить станом на 31 грудня 2015 року Ігорю Коломойському та Ігорю Суркісу [6]. У 2023 році найбільше коштів (74 мільйони гривень) на виробництво новин для марафону «Єдина новини» отримала компанія «1+1» [12]. З огляду на поєднання емоційності з актуальністю новин, їхнім ретельним відбором, інформативністю контенту, посиланням лише на офіційних осіб, униканням фейків, уважаємо телеграм-канал «ТСН-новини / ТСН.ua» напівофіційним. Контент відповідає медійному стилю, інформаційному підстилю. Основна мета – першими висвітлити новину, добираючи емоційні заголовки, щоб привернути увагу читачів до події. Наприклад, допис за 2 червня 2024 року: *««Зелене світло» для ударів по військовим цілям в РФ: Франція дозволила Україні бити ракетами Storm Shadow/Scalp по аеродромах у Курській та Белгородській областях»* [https://t.me/TCH_channel/138811]. «ТСН-новини / ТСН.ua» публікує понад 50 повідомлення на день, тому концентрація неосемантизмів саме військової тематики є високою.

По-третє, ми обрали телеграм-канал «Лачен пише», який на початку повномасштабного вторгнення мав аудиторію до 60 тисяч, станом на 2 червня 2024 року український інфлюенсер і блогер залучив вже майже 1,5 мільйона підписників. Секрет такого успіху полягає в ретельній перевірці інформації, розвінчуванні російських фейків і відсутності агресивної та нав'язливої подачі з метою привернути увагу якомога більше людей. Ігор Лаченков допомагає ЗСУ, поширює лише перевірені збори та мотивує громадськість жертвувати кошти для закриття військових потреб. Одним з найбільш відомих проєктів дніпровського блогера Ігоря Лаченкова та громадського й політичного діяча Сергія Притули є «Народний Байрактар» (червень 2022 року), завдяки якому за

3 дні було зібрано 600 мільйонів гривень [37]. Ми визначили, що «Лачен пише» належить до напівофіційних телеграм-каналів, незважаючи на те що має офіційну верифікацію, адже Ігор Лаченков не є військовим експертом чи представником влади, проте є наближеним до офіційних осіб. Можна стверджувати, що ведення телеграм-каналу відповідає медійному стилю. Телеграм-ресурс «Лачен пише» ведуть в інформаційному підстилі, додаючи авторських реакцій та емоційних коментарів. Основна мета – коротко проінформувати підписників, дотримуючись ретельності перевірки та актуальності новини. Автор подає контент менш формально, викликаючи в аудиторії потрібні реакції та дії, що сприяють активній залученості підписників у поширенні трагічних подій в інфопросторі іноземних впливових людей і політичних діячів, а також мотивують брати участь у важливих зборах. Наприклад, повідомлення за 12 травня 2024 року: *«Поширте по максимуму, русня ушатала свій дім і буде на нас вішати, треба усюди заспамити»* [<https://t.me/lachentyt/41546>]. Або 16 лютого 2024 року було опубліковано: *«Ви вже багато через цю Пані закрили зборів на Авдіївку, але зараз треба закрити найбільший, та часу дуже мало / Банка тут»* [<https://t.me/lachentyt/39312>].

По-четверте, нашу увагу привернув телеграм-канал «InformNapalm», що був створений 23 травня 2017 року та станом на 2 червня 2024 року має майже 167 тисяч підписників. Засновником цієї благодійної спільноти є вимушений переселенець з Криму Роман Бурко, а співзасновником та автором багатьох OSINT-досліджень є колишній військовий з Грузії Іраклій Комахідзе. Діяльність цієї спільноти, а також її інформаційних каналів фінансується коштами волонтерів, а не державою. У цьому інтернет-ресурсі публікують факти про російсько-українську війну, посилаються на інсайдерські джерела в тилу ворога, а також на цифрову базу даних з російським озброєнням і військовими підрозділами, які беруть участь у війни проти України. Більше того, автори каналу працюють на іноземну аудиторію, інформуючи світ про реальну роль російського режиму в конфліктах Сирії, Грузії, країнах Східної і Центральної Європи та Близького Сходу. Подання новин у цьому телеграм-каналі є менш

формальним і часто в жартівливій формі, наприклад, повідомлення за 29 травня 2024 року: *«Так завершується 826 день реалізації російського плану «захопити Україну за 2–3 тижні»»* [<https://t.me/informnapalm/21831>]. Ми визначили, що ведення контенту належить до медійного стилю, інформаційного підстилю з елементами жартівливого та аналітичного. Основна мета – публікувати найважливіші новини, додаючи свої коментарі та реакції. Канал «InformNapalm» не є офіційним, незважаючи на підтвержену верифікацію від телеграму, адже власниками каналу не є офіційні представники влади чи наближені до них, а також інформацію подають неформально.

Усього ми зібрали з телеграм-каналів 15 лексем, що набули нового значення з початку повномасштабного вторгнення. Так звичне для нас слово *«пташка»*, що раніше означало лише клас тварин, зараз уживається в інформаційних джерелах на позначення дрону, літака чи вертольота. Цей семантичний дериват використовують як в офіційних, так і неофіційних телеграм-каналах. Наприклад, у «Лачен пише» 4 грудня 2022 року з'явилася така новина: *«А хлопці з Дніпровської зенітної ракетної бригади збили дуже важливу пташку, русня нисє...»* [<https://t.me/c/2229335358/3>]. А на каналі «InformNapalm» 4 квітня 2024 року було написано: *«...Ось так маленькі пташки, які коштують декілька сотень баксів розбирають техніку, що коштує мільйони»* [<https://t.me/informnapalm/21190>]. «ТСН-новини / ТСН.ua» 7 травня 2024 року написав: *«Прикордонники влаштували відстріл смертоносних пташок на Запорізькому напрямку»* [https://t.me/ТСН_channel/135636]. Неосемантизм *«пташка»* утворився внаслідок метафоричних перенесень на підставі подібності до добре відомого класу тварин, особливістю якого є їхні адаптації до польоту. Цей новотвор виконує номінативно-експресивну функцію.

Коли українці обирають одяг, то обов'язково перевіряють, чи є у складі *бавовна*. До 24 лютого 2022 року слово *«бавовна»* означало кущоподібну рослину, що має м'які та пухнасті волокна. Проте у російських ЗМІ, обмежених тоталітарною цензурою, почали применшувати серйозність вибухів, що відбувалися на території РФ, і називали удари *«хлопками»* (з рос. незначні, ледь

чутні вибухи). Українці вирішили висміяти ворога, скористалися гетеронімією, адже в російській мові є два однакових слова за написанням, але різних за вимовою та значенням – «*хлопОк*» (вибух) та «*хлоПок*» (бавовна). Відтак звуки від вибухів стали називати «*бавовною*» у соціальних мережах, включаючи новинні телеграм-канали. Наприклад, на офіційному каналі Міністерства України знаходимо за 7 січня 2023 року таке: «...*Росіяни поверталися після кожної «бавовни» і отримували знову!...*» [https://t.me/ministry_of_defense_ua/4474]. «ТСН-новини / ТСН.ua» 25 травня 2024 року повідомив: «...*Ранкова бавовна у Євпаторії, над Новофедорівкою піднімається дим, – місцеві поблики...*» [https://t.me/TCH_channel/137755]. На каналі «Лачен пише» 24 вересня 2023 року було таке повідомлення: «*В ніч на 24 вересня невідомі диверсанти вдалими діями залишили бавовну у двох областях РФ, – ГУР МОУ*» [<https://t.me/lachentyt/34623>]. Також похідним від «*бавовна*» є семантичний дериват «*бавовнятко*» (непосидюче пухнасте звірятко, що палить військові бази, аеродроми та інші стратегічні об'єкти). Телеграм-канал «InformNapalm» написав 8 вересня 2022 року про вибухи в Сакському районі РФ так: «...*Бавовнятко тихенько вийшло пограти...*» [<https://t.me/informnapalm/12095>]. Слово «*бавовна*» та похідні виконують номінативно-експресивну та соціально-комунікативну функції.

Раніше лексична одиниця «*град*» означала льодяні атмосферні опади, що могли в найгіршому випадку пошкодити врожай чи скло у вікнах. Під час війни українці стали асоціювати це слово з реактивною системою залпового вогню калібру 122 мм, що була розроблена в СРСР і досі є на озброєнні в росії. Було застосовано метафору, бо артилерійська частина складається з пакета 40 напрямних труб, які вражають цілі на великому радіусі подібно до опадів, які падають не точково, а на певну зону чи територію. Цей семантичний дериват виконує номінативно-експресивну функцію. Ігор Лаченков писав про ніч на Дніпропетровщині 3 листопада 2022 року: «...*Нікопольщину росіяни накрили «Градами» та важкою артилерією...*» [<https://t.me/lachentyt/21983>]. На каналі «Міністерство оборони України» було подано оперативну інформацію станом

на 06.00 05.04.2023 щодо російського вторгнення у такий спосіб: «Підрозділи ракетних військ і артилерії, в свою чергу, уразили ... 2 реактивні системи залпового вогню БМ-21 «Град» та станцію радіоелектронної боротьби противника» [<https://t.me/c/2229335358/20>]. А 1 червня 2023 року в «InformNapalm» виклали відео знищення російської техніки, зазначивши, що «схоже, саме ці російські «Гради» і обстріляли Шебекіне...» [<https://t.me/informnapalm/17449>]. Повідомляючи про Красногорівку на Донеччині станом на 8 травня 2024 року, «ТСН-новини / ТСН.ua» також використали цей неосемантизм: «Окупанти продовжують нищити місто ФАБами, «Градами»...» [https://t.me/ТСН_channel/135815].

Ще кілька років тому українці асоціювали **приліт** з поверненням птахів із вирію або з приземленням літака в аеропорту, проте сьогодні ним сповіщають про трагічні події в Україні, що спричинені влучаннями російських ракет та іншої зброї на територію мирних регіонів України. Можна стверджувати, що цей новотвор також утворюється на основі подібності до процесу «приземлення» та «потрапляння» в мирному житті. Семантичний дериват «**приліт**» виконує номінативно-експресивну та соціально-комунікативну функції. На каналі «Лачен пише» 6 квітня 2024 року повідомили про жертв нічних обстрілів у Харкові, а також зазначили, що «**приліт** «шахедів» прийшовся по житловій забудові: пошкоджені щонайменше 9 багатопверхівок» [<https://t.me/lachentyt/40770>]. 20 травня 2024 року канал «ТСН-новини / ТСН.ua» повідомив про вибух в окупованому Луганську: «Російські наблики пишуть про «**приліт**» біля Академії внутрішніх справ» [https://t.me/ТСН_channel/137199]. 11 травня 2024 року «InformNapalm» виклали відео з місця вибуху й написали про «...**приліт** по двом нежилым будівлям по ресторану «Paradise»» [<https://t.me/c/2229335358/26>]. Використання лексеми «**приліт**» характеризується номінативно-експресивною та емотивно-оцінною функцією. До речі, на офіційному телеграм-каналі Міністерства оборони України в жодному дописі не використовували слово «**приліт**», можна лише побачити такі фрази, як «завдати ударів».

До війни українці чистим називали безхмарне небо, а зараз словосполука «**чисте небо**» набула нового значення – небо без ворожих ракет і дронів. Цей семантичний дериват виконує номінативно-експресивну та емотивно-оцінну функції. «Монітори повідомляють, що **небо** над Одесою **чисте**. Був один «шахед»», – зазначає телеграм-канал «ТСН-новини / ТСН.ua» 25 грудня 2023 року [<https://t.me/c/2229335358/50>]. Ігор Лаченков після вибухів у Миколаєві 31 грудня 2022 року заспокоїв: «**Небо** над Миколаєвом **чисте...**» [<https://t.me/lachentyt/24898>]. Також часто можна натрапити на слово «**чисто**», коли він повідомляє про відбій повітряної тривоги або відсутність ворожих повітряних цілей, наприклад: «По кинджалам: **чисто**, без коментарів щодо збиття/влучань...» – викладено 29 березня 2024 року [<https://t.me/lachentyt/40531>].

До війни українці відчували **тривогу** лише тоді, коли хвилювалися про незакінчені справи чи відповідальні події. Сьогодні ж це слово трапляється майже в кожному новинному повідомленні й означає, що можна забути про свої плани й прямувати до укриття, адже перебувати на вулицях чи в будівлях небезпечно, а наземний транспорт не курсує містом до відбою. Неосемантизм «**тривога**» також належить до семантичних дериватів, виконує номінативно-експресивну та соціально-комунікативну функції. «InformNapalm» 1 листопада 2023 року опублікували відео з підписом: «У окупованому Севастополі вже другий раз за день лунає повітряна **тривога...**» [<https://t.me/c/2229335358/51>]. На каналі «Лачен пише» було повідомлення про другу тривогу за 26 травня 2024 року: «Дубль 2. МіГ-31К та **тривога** по всім областям» [<https://t.me/lachentyt/41965>]. Після удару по Києву 31 травня 2024 року «ТСН-новини / ТСН.ua» застерegli містян берегти себе: «Ворог підступний і кожна така **тривога** – це реальна небезпека для життя...» [https://t.me/ТСН_channel/138514]. Міністерство оборони України повідомило у своєму телеграм-каналі про статистику повітряних **тривог**, наголошуючи про важливість підтримки нашої держави міжнародними партнерами: «1000

сигналів повітряної **тривоги** пролунало в Києві з початку повномасштабного вторгнення...» [<https://t.me/c/2229335358/54>].

На початку повномасштабного вторгнення в містах з'явилися **їжаки** попри зимовий період. Це були не звичні для українців вухаті ссавці, а оборонні об'ємні шестикінечні зірки з металу. Називають їх протитанковими **їжаками**, що подібно до справжніх **їжаків** здатні захистити міста від зовнішньої загрози, зокрема від танків. Цей семантичний дериват виконує номінативно-експресивну, емотивно-оцінну та характерологічну функції. 5 грудня 2023 року у «ТСН-новини / ТСН.ua» повідомили: «У Львові засяла головна ялинка, на верхівці прикрашена протитанковим «їжаком»» [https://t.me/ТСН_channel/114577]. А також 13 вересня 2023 року на тому ж каналі розмістили інформацію щодо ситуації на запорізькому напрямку: «...в самому місті влаштували блокпости та розмістили протитанкові **їжаки**...» [<https://t.me/c/2229335358/117>].

У довоєнні часи **розтяжка** асоціювалася зі спортом, означала систему гімнастичних вправ, які спрямовані на розвиток гнучкості м'язів. Зараз на окупованих територіях росіяни залишають інші **розтяжки** – тоненькі непомітні дроти, що легко можна зачепити й спричинити вибух. Цей неосемантизм утворений за допомогою метафори, бо **розтяжки**, які використовують на війні, так само розтягують, як і м'язи на стретчингу в залі. Семантичний дериват виконує номінативно-експресивну функцію. 15 червня 2023 року в «ТСН-новини / ТСН.ua» з'явилося відео з прямого етеру про те, як одеські собаки-сапери розчищали шлях для наступу ЗСУ: «Спочатку бійці запускають дрона-розвідника. Той фіксує, що ворог втік, але залишив **розтяжки**, тож собак пускати небезпечно» [https://t.me/ТСН_channel/88054]. 25 жовтня 2022 року на каналі «InformNapalm» з'явилося таке повідомлення: «У Макарівському районі Київської області двоє чоловіків збирали гриби та натрапили на **розтяжку**...» [<https://t.me/informnapalm/13764?single>]. 1 квітня 2022 року в телеграм-каналі «Лачен пише» попередили, що повертатися додому поки небезпечно, бо «у Бучі багато мін та **розтяжок**, можуть залишатися

диверсанти» [<https://t.me/lachentyt/7468>]. Міністерство оборони України 9 лютого 2023 року наголосило: *«Інженерна підготовка є важливою як з точки зору теорії, так й щодо практичного відпрацювання ... способів виявлення «розтяжок» та ідентифікації мін-пасток»* [https://t.me/ministry_of_defense_ua/5538].

До війни слово *«смерч»* асоціювалося лише з атмосферним явищем у вигляді вихору, яке виникає в грозових хмарах і часто тягнеться до самої землі. Оскільки цього явища не буває в Україні, то системи залпового вогню *«Смерч»*, що є на озброєнні ЗСУ та росіян, є більш актуальними для українців на сьогодні через їхнє застосування в російсько-українській війні. Цей семантичний дериват виконує номінативно-експресивну функцію. 15 жовтня 2023 року «ТСН-новини / ТСН.ua» показали відео та підписали: *«Українські військові влаштували вогняний «смерч» російській РСЗВ «Ураган»*» [https://t.me/ТСН_channel/107159]. 19 вересня 2022 року «Лачен пише» сповіщає про вибухи в такий спосіб: *«Прихід з РСЗВ (схоже Смерч) у Криворізькому районі»* [<https://t.me/lachentyt/19320>]. Канал «Міністерство оборони України» 3 червня 2022 року написав, посилаючись на речника Міністерства оборони Олександра Мотузняка, про оперативну обстановку, зазначив, що агресор *«із застосуванням РСЗВ «Смерч» здійснював ракетні удари в бік МИКОЛАЄВА та в районі ОЧАКОВА»* [<https://t.me/c/2229335358/73>].

Раніше *мрією* називали щось дуже бажане, проте з початком війни українці мають лише одну *мрію* – перемогу над росією та відновлення територіальної цілісності України. Також це слово нагадує про літак АН-225, який знищили росіяни під час штурму летовища в Гостомелі. Семантичний дериват *«мрія»* виконує емотивно-оцінну та соціально-комунікативну функції. «ТСН-новини / ТСН.ua» 25 липня 2022 року показали відео, як літак *«Мрія»* зустрічали в Гостомелі, і підписали так: *«Останній політ «Мрії»: вражаючі кадри останнього приземлення найбільшого в світі літака»* [https://t.me/ТСН_channel/42673]. На тому ж каналі 29 серпня 2022 року розповіли про створення 80-метрової тіні АН-225 на пшеничному полі: *«Поряд*

з «**Мрією**» він відтворив міні БПЛА та російського винищувача СУ-27» [<https://t.me/c/2229335358/76>]. На «InformNapalm» 28 березня 2022 року написали про втрати росіян біля літака «**Мрія**»: «Ще на початку боїв я глянув російський репортаж з Гостомелю, де я помітив знищений БТР-82А, БМД та ще один БТР-82А (останні два під крилами «**Мрії**»)» [<https://t.me/informnapalm/5436>].

До повномасштабного вторгнення **орками** називали вигаданих істот-варварів з фантастичних творів, сьогодні **орки** – це російські війська, що вторглися на українські землі. Українці називають ворога саме так через його неорганізованість у війську, нелюдські дії та надзвичайну жорстокість. Кілька тисяч мелітопольців вийшли на протест, щоб зупинити просування російського війська, вигукуючи «**Орків** – геть!». Незламні громадяни наділили слово «**орк**» новим значенням – тепер **орки** є реальними істотами. Цей семантичний дериват утворено за допомогою метафори, він виконує номінативно-експресивну та емотивно-оцінну функції. У «ТСН-новини / ТСН.ua» 31 січня 2024 року повідомили про влучання в Харківській області: «**Орки** вдарили КАБами по лікарні у с. Великий Бурлук Куп'янського району» [https://t.me/ТСН_channel/123625]. У телеграм-каналі «Лачен пише» 16 грудня 2022 року називають, посилаючись на командування Повітряних сил ЗСУ, кількість ракет, випущених по об'єктах критичної інфраструктури: «Окрім 76 крилатих ракет, **орки** випустили 27 ракет від С-300» [<https://t.me/lachentyt/24164>]. Міністерство оборони України 10 травня 2022 року на своєму каналі публікує, як українці чинять опір на окупованих територіях: «9 травня **орки** очікували побачити великі святкування «дня перемоги», а отримали акцію в тилу на окупованій ними території» [<https://t.me/c/2229335358/90>].

Верба – символ таємничої жіночої сили, плодючості та материнства. Це дерево, що росте попід водою, нахиливши гілки дотолу. Зараз слово «**верба**» набуло нового значення, адже на озброєнні ЗСУ з'явилася реактивна система залпового вогню калібру 122 мм – модернізація БМ-21 «Град» шляхом встановлення бойової частини на шасі КРАЗ-6322. Метафора тут прозора, бо ця

РСЗВ б'є так само сильно, як і **верба** неслухняних дітей на Вербну неділю. Семантичний дериват виконує номінативно-експресивну та емотивно-оцінну функції. 16 квітня 2022 року «ТСН-новини / ТСН.ua» викладають відео, у підписі якого наявна традиційна приказка «Не я б'ю – **верба** б'є», а також доповнюють її словами: «*А от ЗСУ мають особливу «Вербу» для російських окупантів*» [https://t.me/ТСН_channel/28315]. Міністерство оборони 10 березня 2022 року повідомляє радісну новину, що «*дивізіон новеньких РСЗВ «Верба» вже успішно нищить окупантів*» [https://t.me/ministry_of_defense_ua/81].

На жаль, **нуль** є не лише в математиці, а й на війні. Це слово з початком війни набуло нового значення для нас – перша лінія розмежування на фронті. **На нулі**, бо це передова, це найближче до ворога. Семантичний дериват виконує емотивно-оцінну функцію. 7 травня 2024 року «ТСН-новини / ТСН.ua» публікують допис, щоб закрити важливий збір: «*...ми цей збір закриємо – і вже наступного тижня машина буде у хлопців на нулі!*» [<https://t.me/c/2229335358/116>]. На каналі «Міністерство оборони України» 6 лютого 2023 року зазначили про важливість зв'язківців на фронті: «*Вони працюють максимально близько до лінії фронту і навіть «на нулі»*» [https://t.me/ministry_of_defense_ua/5435].

До війни ми пили **коктейлі** в затишних закладах, відпочиваючи та святкуючи різні події. Для приготування потрібно було змішати кілька різних напоїв. Для виготовлення саморобної запалювальної зброї також змішують, але не напої, а бензин і розчинник. Семантичний дериват «**коктейль Молотова**» виконує номінативну функцію. 26 лютого 2022 року на каналі «Лачен пише» з'явилося повідомлення зі зверненням захисників Чернігова: «По можливості, робіть **Коктейлі Молотова** і передавайте на найближчі блокпости» [<https://t.me/lachentyt/2704>]. 27 лютого 2022 року телеграм-канал «ТСН-новини / ТСН.ua» виклали новину про те, як захищаються харків'яни: «У Харківській області жінка спалила російський БТР. У нього вона кинула **коктейль Молотова...**» [https://t.me/ТСН_channel/21411]. 9 травня 2020 року на «InformNapalm» розповіли, що на росії зазнав пожежі ще один військкомат: «У

російському Череповці двоє хлопців у масках кинули «**коктейлі**» у вікна будівлі – у результаті спалахнули приміщення на першому поверсі» [<https://t.me/informnapalm/8384>].

Раніше *котлом* називали казан для води та їжі або теплогенератор для опалення оселі та нагрівання води. З початком війни це слово активізувалося у військовій сфері: *котлом* стали називати кільце сил противника, з якого неможливо вийти. Потрапити в *котел* – бути оточеним ворогом. Семантичний дериват «*котел*» виконує номінативно-експресивну та емотивно-оцінну функції. 26 березня 2020 року Міністерство оборони України повідомило про невдалу спробу росіян зайти в Київ: «Та бійці 72 ОМБр ім. Чорних Запорозжців влаштували їм *котел* у напрямку Пуща-Водиця, Ірпінь, Буча, Гостомель...» [https://t.me/ministry_of_defense_ua/780]. 30 вересня 2022 року на каналі «InformNapalm» опублікували: «Рашисти дуже поспішають вистрибнути з Лиманського «*котла*» дорогою через Зарічне, яка прострілюється ЗСУ» [<https://t.me/informnapalm/12887>]. У «ТСН-новини / ТСН.ua» 9 жовтня 2022 року повідомили оптимістичну новину: «ЗСУ остаточно зруйнують Кримський міст, а тимчасово окупований Крим перетвориться на «*котел*» [https://t.me/ТСН_channel/56642].

Отже, звичні поняття для українців набули нового значення з початком повномасштабного вторгнення. Практика вживання неосемантизмів не визначає належність до одного зі стилів чи підстилів, адже притаманне як офіційним, так і напівофіційним, неофіційним каналам. Проаналізовані неолексеми виконують номінативно-експресивну, емотивно-оцінну та соціально-комунікативну функції. В інформаційному полі переважають неосемантизми, що утворилися внаслідок метафоричних перенесень. За способом творення проаналізовані лексеми належать до семантичних дериватів, що утворилися внаслідок семантичного словотворення у межах уже відомого слова.

2.3. Опитування щодо широти вживання неосемантизмів серед українців

Для з'ясування того, наскільки поширеними серед українців є неосемантизми, що розширили свою сферу вживання під час коронавірусу та повномасштабного вторгнення, ми створили опитування, де вмістили 30 неосемантизмів з нашого дослідження в анонімну гугл-форму. Учасникам потрібно було відповісти на питання, чи знають та чи часто використовують подані слова станом на квітень 2025 року. Також ті, хто проходив опитування, мали вказати свій вік, місце проживання та поточний вид зайнятості. Це було важливим для розуміння аудиторії та більш точного аналізу поширеності новотворів серед українців.

Ця тема виявилася актуальною: взяло участь 84 інформанти. За місцем проживання найбільше відповідей отримано від жителів Києва та Київської області – 34,6% від загальної кількості учасників, а також одним з лідерів за кількістю відповідей стала Дніпропетровська область – 19%. Інші учасники були з таких українських областей: Одеська – 6%, Полтавська – 6%, Харківська – 6%, Львівська – 4,8%, Вінницька – 3,6%, Миколаївська – 3,6%, Черкаська – 3,6%, Івано-Франківська – 2,4%, Тернопільська – 2,4%, Хмельницька – 2,4%, Донецька – 1,2%, Закарпатська – 1,2%. Також в опитуванні взяли участь українці, що на той момент проживали в Польщі – 2,4%, Великій Британії – 1,2%. За віковими категоріями найактивніше проходили опитування респонденти віком від 19 до 25 років – 54,8% від усіх опитаних, на другому місці – категорія від 26 до 35 (15,5%). Також брали участь представники інших вікових категорій: від 36 до 45 років – 14,3%, від 46 до 55 років – 8,3%, від 16 до 18 років – 4,8%, до 15 років – 1,2%, 55+ років – 1,2%. За поточним видом діяльності 50% наших респондентів працює, 26,2% навчається в університетах, 7,1% перебуває у декретній відпустці, 6% навчається в школах і коледжах, 6% поєднує навчання в університеті та роботу, 3,6% безробітних, 1,2% на пенсійному забезпеченні.

Ми уважно проаналізували відповіді респондентів на основну частину опитування – про знання та вживання ковідних і військових неосемантизмів з нашого дослідження. Інформантам було запропоновано такі варіанти відповідей до кожного новотвора: «знаю», «часто вживаю», «рідко вживаю», «інколи вживаю», «ніколи не вживаю», «не знаю». Щоб отримати точні відповіді, у дужках ми додали, у якому значенні ми мали на увазі те чи інше слово, наприклад, до неосемантизму «пташка» було додано його значення в дужках – дрон, літак, вертоліт.

Доречно перейти до відповідей, що ми отримали. Перші 15 неосемантизмів у нашому опитуванні – це ті, що з'явилися за час повномасштабного вторгнення. Семантичний дериват «пташка» (дрон, літак, вертоліт) відомий 54,8% опитаних, лише 7,1% не знає про цей неосемантизм, 8,3% часто вживає, 6% – рідко, 8,3% – інколи, а 15,5% ніколи не вживає. Семантичний дериват «бавовна» (звуки від вибухів) відомий 56% опитаних, лише 6% не знає про цей неосемантизм, 6% часто вживає, 10,7% – рідко, 6% – інколи, а 15,5% ніколи не вживає. Семантичний дериват «град» (реактивна система залпового вогню) відомий 65,5% опитаних, лише 2,4% не знає про цей неосемантизм, 6% часто вживає, 7,1% – рідко, 8,3% – інколи, а 10,7% ніколи не вживає. Семантичний дериват «приліт» (влучання ракети тощо) відомий 40,5% опитаних, 45,2% часто вживає, 8,3% – рідко, 6% – інколи. Семантичний дериват «чисте небо» (небо без ракет і дронів) відомий 57,1% опитаних, 17,9% часто вживає, 4,8% – рідко, 13,1% – інколи, а 7,1% ніколи не вживає. Семантичний дериват «тривога» (повітряна) відомий 40,5% опитаних, 54,8% часто вживає, 2,4% – рідко, 2,4% – інколи. Семантичний дериват «їжаки» (протитанкові) відомий 61,9% опитаних, лише 4,8% не знає про цей неосемантизм, 2,4% часто вживає, 6% – рідко, 9,5% – інколи, а 15,5% ніколи не вживає. Семантичний дериват «розтяжка» (мінування) відомий 56% опитаних, лише 8,3% не знає про цей неосемантизм, 6% часто вживає, 8,3% – рідко, 10,7% – інколи, а 10,7% ніколи не вживає. Семантичний дериват «смерч» (система залпового вогню) відомий 47,6% опитаних, лише 20,2% не знає про цей неосемантизм, 2,4% часто

вживає, 9,5% – рідко, 6% – інколи, а 14,3% ніколи не вживає. Семантичний дериват «мрія» (літак) відомий 77,4% опитаних, 4,8% часто вживає, 1,2% – рідко, 9,5% – інколи, а 7,1% ніколи не вживає. Семантичний дериват «орки» (росіяни) відомий 50% опитаних, 26,2% часто вживає, 3,6% – рідко, 11,9% – інколи, а 8,3% ніколи не вживає. Семантичний дериват «верба» (реактивна система залпового вогню) відомий лише 25% опитаних, 57,1% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 1,2% – рідко, 3,6% – інколи, а 11,9% ніколи не вживає. Семантичний дериват «нуль» (передова) відомий 46,4% опитаних, лише 4,8% не знає про цей неосемантизм, 28,6% часто вживає, 6% – рідко, 10,7% – інколи, а 3,6% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «коктейль» (Молотова) відоме 70,2% опитаних, лише 1,2% не знає про цей неосемантизм, 4,8% часто вживає, 8,3% – рідко, 8,3% – інколи, а 7,1% ніколи не вживає. Семантичний дериват «котел» (на війні) відомий 58,3% опитаних, лише 11,9% не знає про цей неосемантизм, 8,3% часто вживає, 7,1% – рідко, 7,1% – інколи, а 7,1% ніколи не вживає. Як бачимо, українці частіше вживають широкоживані неосемантизми, що активізувалися з початком повномасштабної війни, тобто ті, які часто бачать у ЗМІ, активно обговорюють у суспільстві. Наприклад, щоденні сигнали повітряних тривог, інформація в соціальних мережах про стан активності ворожих об'єктів у повітряному просторі спричиняють активне вживання неосемантизму «тривога». Серед найпопулярніших слів за впізнаваністю та вживаністю є також «приліт», «орки», «чисте небо» та «нуль». У той же час слово «їжаки» в контексті війни відоме українцям, але вони не використовують його так часто, бо це актуально лише для меншості українців – для тих, хто живе на прифронтових територіях. Також можемо виділити «пташка», «бавовна», «розтяжка», «мрія», «коктейль», «котел» як слова, які добре відомі, але не так часто вживані. Водночас лексеми, що позначають реактивні системи залпового вогню «Верба» і «Смерч», належать до вузькопрофільної лексики, хоч і актуалізованої, адже значний відсоток опитаних навіть не знав, що ці слова позначають у контексті

повномасштабної війни. Винятком була реактивна система «Град»: попри вузькопрофільність цей неосемантизм був добре відомий українцям.

Крім вищезазначених неосемантизмів, ми додали ще 15, які набули популярності з початком пандемії коронавірусу. Новотвор «шашличники» (ті, хто ходив на пікнік попри карантин) відомий лише 27,4% опитаних, 50% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 1,2% – рідко, а 20,2% ніколи не вживає. Семантичний дериват «тисяча» (ковідна) відомий 67,9% опитаних, лише 11,9% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 2,4% – рідко, 6% – інколи, а 10,7% ніколи не вживає. Семантичний дериват «маска» (медична) відомий 67,9% опитаних, лише 1,2% не знає про цей неосемантизм, 10,7% часто вживає, 3,6% – рідко, 16,7% – інколи. Приховане новозапозичення «ковід-дисиденти» (ті, хто не вірив у коронавірус) відоме лише 16,7% опитаних, 64,3% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 1,2% – рідко, 2,4% – інколи, а 14,3% ніколи не вживає. Семантичний дериват «корона» (коронавірус) відомий 60,7% опитаних, 23,8% часто вживає, 2,4% – рідко, 13,1% – інколи. Семантичний дериват «намордники» (медичні маски) відомий 45,2% опитаних, лише 8,3% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 4,8% – рідко, 10,7% – інколи, а 29,8% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «самоізоляція» (під час хвороби) відоме 72,6% опитаних, лише 1,2% не знає про цей неосемантизм, 7,1% часто вживає, 9,5% – інколи, а 9,5% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «режим» (масковий) відоме 72,6% опитаних, лише 1,2% не знає про цей неосемантизм, 3,6% часто вживає, 9,5% – інколи, а 13,1% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «зона» (червона, помаранчева, жовта, зелена під час коронавірусу) відоме 64,3% опитаних, лише 9,5% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 2,4% – рідко, 6% – інколи, а 16,7% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «респіратор» (захист від вірусів) відоме 73,8% опитаних, лише 3,6% не знає про цей неосемантизм, 2,4% часто вживає, 1,2% – рідко, 7,1% – інколи, а 11,9% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «сертифікат» (ковідний) відоме 75% опитаних, 1,2% часто вживає, 2,4% – рідко, 9,5% – інколи, а 11,9% ніколи не вживає. Семантичний

дериват «обмеження» (карантинні) відомий 71,4% опитаних, лише 1,2% не знає про цей неосемантизм, 3,6% часто вживає, 2,4% – рідко, 11,9% – інколи, а 9,5% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «тест» (у медицині) відоме 67,9% опитаних, 6% часто вживає, 6% – рідко, 15,5% – інколи, а 4,8% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «пакет» (антиковідний) відоме лише 21,4% опитаних, 54,8% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 2,4% – рідко, 1,2% – інколи, а 19% ніколи не вживає. Приховане новозапозичення «етикет» (ковідний) відоме 34,5% опитаних, а 40,5% не знає про цей неосемантизм, 1,2% часто вживає, 2,4% – рідко, 21,4% ніколи не вживає. За нашим опитуванням, більшість українців знає ці неосемантизми: *ковідна тисяча, медична маска, корона, самоізоляція, масковий режим, зона, респіратор, ковідний сертифікат, карантинні обмеження, тест*. Це пов'язано з тим, що протягом карантину у зв'язку з пандемією коронавірусу 2020–2023 років українці щодня стикалися з обмеженнями, яких були вимушені дотримуватися, тож в оголошеннях, соціальних мережах, новинах, суспільних обговореннях часто траплялися слова на позначення нових реалій – це стимулювало поширеність вищенаведених неосемантизмів. Якщо ж брати до уваги такі слова, як: *шашличники, ковід-дисиденти, намордники, антиковідний пакет, ковідний етикет*, то вони відомі меншій кількості опитуваних. Це спричинено тим, що ці неосемантизми позначені певним періодом і ситуацією. Наприклад, «шашличники» були актуальні лише в теплі пори року й здебільшого тоді, коли кількість ковід-дисидентів була значною. А неосемантизми «антиковідний пакет» і «ковідний етикет» узагальнювали популярні «маска», «респіратор» та «масковий режим». Можемо припустити, що українці, які заходили в аптеки, щоб купити необхідне, переважно не казали «дайте, будь ласка, антиковідний пакет», а просто перелічували, що в нього входить. Так само, коли хтось мав кашель і не закривав рота в метро, то цій людині не казали дотримуватися ковідного етикету, а просили прикрити рота рукою або надіти маску.

Важливо зазначити таке спостереження: неосемантизми повномасштабного вторгнення частіше вживають за ковідні неосемантизми. Оскільки наше опитування проводилося у квітні 2025 року, а це майже 2 роки по закінченню карантину, у нас була змога простежити, наскільки часто вживаними залишилися новотвори часів коронавірусу. Порівнявши частоту вживаності неосемантизмів повномасштабного вторгнення та коронавірусу, ми помітили, що українці набагато більше вживають саме ті, що пов'язані з війною – найактуальнішим потрясінням сьогодення.

ВИСНОВКИ

Лексичний склад української мови постійно поповнюється новими словами чи набуває нових значень, особливо важливо простежувати актуальність і специфіку неосемантизмів у кризові періоди. Ми проаналізували лексичний матеріал у засобах масової інформації за останні 5 років – епідемію коронавірусу та повномасштабне вторгнення.

У ході дослідження було проаналізовано сфери вживання лексики української мови, різницю між термінами та професіоналізмами, поточні дослідження військової лексики та її розмежування, особливості фахової мови, наведено класифікації неологізмів і неосемантизмів, вказано на екстралінгвальні та інтралінгвальні чинники появи неолексем, значення пандемії коронавірусу та російсько-української війни в розвитку українського словникового складу мови.

Була розроблена власна класифікація новинних телеграм-каналів і сайтів за ступенем офіційності, авторитетністю та належністю до стилів та підстилів, щоб зрозуміти, наскільки неосемантизми COVID-19 та повномасштабного вторгнення широко вживані в різних форматах подання новин.

Окрім цього, в результаті аналізу лексичного матеріалу виокремлено такі найпродуктивніші способи творення неосемантизмів: семантичні деривати за період повномасштабного вторгнення; приховані новозапозичення за час пандемії коронавірусу. Було з'ясовано, що досліджувані неосемантизми виконують номінативно-експресивну, емотивно-оцінну, характерологічну, інтегративну та соціально-комунікативну функції, а їхнє використання спрямоване на те, щоб «освіжити» стандартне подання інформації, зробити новину легшою для сприймання, надати повідомленню експресивності, іронічності й викликати певні асоціації.

Було проведено опитування щодо обізнаності та частоти вживаності неосемантизмів COVID-19 й повномасштабного вторгнення, а також опрацьовані та систематизовані зібрані дані, що підтвердили активне

використання неолексем на позначення найактуальніших явищ у повсякденному житті українців.

Таким чином, неосемантизми кризових періодів, що зафіксовані у новинних повідомленнях 2020–2024 років, виконують важливі функції та впливають на стильові аспекти в мові медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / В. В. Балабін. Київ, 2002. 308 с.
2. Балабін В. В. Сучасний американський сленг як проблема перекладу : монографія. Київ : Логос, 2002. 315 с.
3. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию: В 2-х т. Москва : АН СССР, 1963. Т. 1. 384 с.
4. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Д. В. Василенко. Запоріжжя, 2008. 237 с.
5. Винник В. О. Професіоналізми / В. О. Винник // Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. С. 198–202.
6. Власники українських телеканалів: хто вони? Інфографіка. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1997592-vlasniki-ukrainskih-telekanali-v-hto-voni-infografika.html (дата звернення: 07.05.2025).
7. Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості) / А. І. Генсьорський. Київ : АН УРСР, 1961. 283 с.
8. Гимер Н. О. Лексика косметики та косметології сучасної української мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. О. Гимер. Львів, 2010. 414 с.
9. Горобець В. Й. Лексика історично-мемуарної прози першої половини ХVІІІ ст. : на матеріалі діаріушів / В. Й. Горобець. Київ : Наукова думка, 1979. 127 с.
10. Гриценко П. Ю. Діалектизм / П. Ю. Гриценко // Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. 2-ге вид., випр. і допов. Київ. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Баж., 2004. С. 146–147.

11. Гриценко С. П. Лексичні латинізми в україномовних текстах кінця XVI–XVII ст. : монографія / С. П. Гриценко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. 367 с.
12. Держава уклала нові угоди на виробництво телемарафону на півмільярда гривень. detector.media. URL: <https://detector.media/production/article/210247/2023-04-18-derzhava-uklala-novi-ugody-na-vyrobnytstvo-telemarafonu-na-pivmilyarda-gryven/> (дата звернення: 07.05.2025).
13. Де українці читають новини: зміни у медіаспоживанні. Gradus Research Company. URL: <https://gradus.app/ru/open-reports/gradus-research-changes-in-media-consumption-ua/> (дата завершення: 07.05.2025).
14. Єрмоленко С. Я. Сучасна літературна мова і діалекти / С. Я. Єрмоленко // Рідне слово, 1972. Вип. 6. С. 6–17.
15. Жайворонок В. В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць // Мовознавство. № 6, 1999. С. 32–46.
16. Жулінська М. О., Круглій О. Р. Неологізми як мовне відображення війни. Міжнародні відносини суспільні комунікації та регіональні студії. 2022. № 3 (14). С. 103–110.
17. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін. / за ред. С. О. Карамана. Київ : Літера, 2011. 560 с.
18. Карпіловська Є. А. Функціональний потенціал конкурентних моделей словотворення: параметри стабільності похідних // Функцыянальныя аспекты словаўтварэння: Дакл. IX Міжнарод. навук. канф. Камісіі па славянскаму словаўтварэнню пры Міжнарод. камітэце славістаў. Мінськ, 2006. С. 92–101.
19. Карпіловська Є. А. Динаміка сучасної української мови в словниках нового покоління (проект серії словників нової української лексики) // Українська мова. № 3, 2006. С. 3–29.
20. Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф., Критська В. І., Пуздирева Т. К., Романюк Ю. В. Вплив суспільних змін на розвиток української

мови: монографія / за ред. Є. А. Карпіловської. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.

21. Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф., Критська В. І., Пуздирева Т. К., Романюк Ю. В. Активні ресурси сучасної української номінації: ідеографічний словник нової лексики. ТОВ «КММ», Київ, 2013.

22. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

23. Ковалів П. К. Лексичний фонд літературної мови Київського періоду XI–XIV ст. / Пантелеймон Кіндратович Ковалів. Нью-Йорк, 1964. Т. 2 : Запозичення. 444 с.

24. Коробчинська Л. А. Розмовна і просторічна лексика української мови та її ремаркування в словниках. Лексикографічний бюлетень. Київ: АН УРСР, 1963. Вип. 9. С. 41–54.

25. Кочерган М. П. Слово і контекст : лексична сполучуваність і значення слова / М. П. Кочерган. Львів : Вища школа, 1980. 268 с.

26. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія / І. О. Литовченко / за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.

27. Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. Т. 1. Львів : Світ, 1994. 216 с.

28. Підкамінна Л. В. Лінгвостилістика неологізмів у мові сучасних українських ЗМІ. Лінгвостилістичні студії. 2019. № 10. С. 144–153.

29. Самойлова І. А. Процеси семантичної деривації в лексиці сучасної української літературної мови (на матеріалі неологізмів 70–90-х років XX ст.) : дис. .... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1999.

30. Солонина Є. Пандемія-2020 змінила життя українців. Що саме змінилося?. Радіо Свобода Україна URL: <https://www.radiosvoboda.org/amp/пандемія-яка-нас-змінила-як-вплинув-covid-19-на-життя-і-звички-людей/31012767.html> (дата звернення: 07.05.2025).

31. Способи неосемантизації сучасної української лексики / Вознюк Ю.О. // *Ucrainica X. Současná Ukrajínistika. Problémy jazyka, literatury a kultury: Sborník vědeckých článků z mezinárodní konference «X Olomoucké sympozium ukrajínistů střední a východní Evropy» (Olomouc, 9–10.09.2020)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. С. 38–41.
32. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Біла Церква : «Авторитет», 2019. 198 с.
33. Стишов О. А. Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку ХХІ століття. Філологічні студії, 2015. Вип. 13. С. 364–374.
34. Сучасна українська мова : підручник / за ред. О. Д. Пономарева. Київ : Либідь, 2005. 488 с.
35. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. Київ : Знання, 2010. 270 с.
36. Українська правда. Telegram, YouTube чи TikTok: звідки українці дізнаються новини. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/07/26/7467557/> (дата звернення: 07.05.2025).
37. Хто такий Лачен: біографія українського блогера та волонтера | Life. Факти ICTV. Life. URL: <https://life.fakty.com.ua/ua/showbiz/zbyraye-miljony-dlya-zsu-ta-vede-telegram-kana-ly-hto-takyj-lachen/> (дата звернення: 07.05.2025).
38. Якимович Б. З. Військовий суржик в українській військовій термінології / Б. З. Якимович // *Українська термінологія і сучасність : тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції*. Київ : Інститут української мови НАН України, 1996. С. 87.
39. Якимович Б. Збройні сили України. Нарис історії / Б. З. Якимович. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН, 1996. 210 с.

40. Якимович Б. З. Тимчасові статuti Збройних Сил України і проблеми української військової термінології / Б. З. Якимович // Українська термінологія і сучасність : тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції. Київ : Інститут української мови НАН України, 1996. 304 с.
41. Яремко Я. П. Формування української військової термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Я. П. Яремко. Дрогобич, 1997. 16 с.
42. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові : монографія / Н. О. Яценко. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2009. 179 с.
43. Markowski A. Jawne i ukryte nowsze zapożyczenia leksykalne w mediach [Text] / A. Markowski // Język w mediach masowych / red. J.Bralczyk, K.Mosiółek-Kłosińska. Warszawa: Upowszechnianie Nauki-Oświata «UN-O», 2000. S. 96–111.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Головна. НСЖУ. URL: <https://nsju.org/> (дата звернення: 07.05.2025).
2. Головна – Вежа. Вежа – Новини Вінниці. URL: <https://vezha.ua/> (дата звернення: 07.05.2025).
3. Лачен пише. Telegram. URL: <https://t.me/lachentyt> (дата звернення: 07.05.2025).
4. Міністерство оборони України. Telegram. URL: https://t.me/ministry_of_defense_ua (дата звернення: 07.05.2025).
5. Новини дня на сайті podrobnosti.ua. URL: <https://podrobnosti.ua/> (дата звернення: 07.05.2025).
6. Новини Луцька та Волині. Конкурент. URL: <https://konkurent.ua/> (дата звернення: 07.05.2025).
7. Новини України і світу сьогодні • Головні і останні новини дня на ТСН. ТСН.ua. URL: <https://tsn.ua/> (дата звернення: 07.05.2025).
8. Новини – BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian> (дата звернення: 07.05.2025).
9. Новини 24 – останні новини України та світу, події, свіжі репортажі, ТБ ефір каналу – 24 Канал. URL: <https://24tv.ua/> (дата звернення: 07.05.2025).
10. ТСН новини / ТСН.ua. Telegram. URL: https://t.me/TCH_channel (дата звернення: 07.05.2025).
11. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/> (дата звернення: 07.05.2025).
12. InformNapalm. Telegram. URL: <https://t.me/informnapalm> (date of access: 07.05.2025).
13. Znaj.ua. URL: <https://znaj.ua/> (date of access: 07.05.2025).